

Mahdollisuus terveydenhuollon tasasuuruisten asiakasmaksujen alentamiseen tai perimättä jättämiseen

Aluehallitus 21.09.2026

ÖVPH/5203/02.06.05/2026

Valmistelija Sjöström Pia-Maria
Lisätietoja: puhelinnumero: 040 184 1597, etunimi.sukunimi@ovph.fi

Tausta

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksut ovat nousseet huomattavasti viime vuosina. 1.1.2025 voimaan tulleella asiakasmaksuasetuksen muutoksella korotettiin lähinnä perusterveydenhuoltoa ja erikoissairaanhoidon koskevia enimmäismaksuja, ja myös vuodelle 2027 on suunnitteilla tuntuja korotuksia. Korotukset ovat osa julkisen talouden sopeutusta, ja hyvinvointialueiden rahoitus on vähentynyt vastaavassa määrin. Vuosien 2026–2029 palvelustrategiaan sisältyy tavoite, jonka mukaan kenenkään ei tulisi joutua luopumaan sosiaali- ja terveystalouksista taloudellisista syistä.

Terveydenhuollon maksukatto tarjoaa tärkeän suojan asiakkaille, jotka käyttävät useita maksullisia palveluja kalenterivuoden aikana. Niiden asiakkaiden osalta, joiden taloustilanne on heikko, jotka ovat velkaantuneita tai joilla on rajalliset resurssit taloutensa hoitamiseen, voi yksittäinen tai odottamaton lasku kuitenkin johtaa kohtuuttomaan tilanteeseen ennen maksukaton täyttymistä tai ennen kuin muuta tukea ehditään myöntää.

Asiakasmaksulain 11 §:n mukaan sosiaalihuollon palveluista määrätty maksu ja terveydenhuollon palveluista maksukyvyn mukaan määrätty maksu on jätettävä perimättä tai sitä on alennettava siltä osin kuin maksun periminen vaarantaa asiakkaan tai perheen toimeentulon edellytyksiä tai asiakkaan lakisääteisen elatusvelvollisuuden toteuttamista. Asiakasmaksun alentamisen ja perimättä jättämisen on oltava ensisijaista toimeentulotukeen nähden.

Lisäksi asiakasmaksulaki antaa hyvinvointialueelle mahdollisuuden päättää muidenkin maksujen alentamisesta tai perimättä jättämisestä vastaavin perustein. Tämä tarkoittaa sitä, että hyvinvointialue voi tehdä erillispäätöksen siitä, että myös terveydenhuollon tasasuuruksia maksuja voidaan alentaa tai jättää perimättä.

Sosiaali- ja terveysministeriö on painottanut 17.2.2025 julkaistussa ohjeessaan *Asiakasmaksulainsäädännön tarjoamat suojakeinot* (VN/5274/2025-STM), etteivät asiakasmaksut saa johtaa siihen, että asiakkaat jättävät tarvitsemiaan palveluja käyttämättä taloudellisista syistä. Ministeriö suosittelee, että hyvinvointialueet harkitsevat soveltavansa mahdollisuutta myös terveydenhuollon tasasuuruisten maksujen alentamiseen tai perimättä jättämiseen sellaisten maksujen ja asiakkaiden suhteen, joiden kohdalla voi olla erityinen riski siitä, että maksut vaarantaisivat toimeentulon edellytyksiä tai lakisääteisen elatusvelvollisuuden toteuttamista.

Asiakasmaksujen alentamista koskevat käytännöt vaihtelevat hyvinvointialueittain. Osa hyvinvointialueista on päättänyt, että myös terveydenhuollon tasasuuruksia asiakasmaksuja voidaan alentaa tai jättää perimättä samoin harkintaperiaattein kuin sosiaalihuollon maksuja ja terveydenhuollon tulosidonnaisia maksuja. Toiset hyvinvointialueet ovat puolestaan nimenomaan rajanneet terveydenhuollon tasasuuruksiset asiakasmaksut alentamis- tai perimättä jättämismahdollisuuden ulkopuolelle. Eri hyvinvointialueiden käytännöt ilmenevät SOSTEn selvityksestä 2026.

Pohjanmaan hyvinvointialueen asiakasmaksuja koskevat periaatteet sisältyvät asiakasmaksukäsikirjaan, jonka aluehallitus hyväksyy vuosittain. Nykyinen käsikirja

sisältää asiakasmaksulain mukaisesti mahdollisuuden sosiaalihuollon maksujen, sekä tulosidonnaisten että tasasuuruisten maksujen, sekä asiakkaan tulojen mukaan määräytyvien terveydenhuollon maksujen alentamiseen tai perimättä jättämiseen. Maksun alentamista tai perimättä jättämistä ei ole kuitenkaan mahdollista hakea terveydenhuollon tasasuuruisiin maksuihin, kuten terveysasemien käyntimaksuihin, poliklinikkamaksuihin, hammashoidon maksuihin tai terveydenhuollon lyhytaikaisen laitoshoidon maksuihin.

Terveydenhuollon tasasuuruisten maksujen alentaminen tai perimättä jättäminen voisi tulla kyseeseen erityisesti niiden asiakkaiden osalta, jotka eivät ole oikeutettuja perustoimeentulotukeen, mutta joilla on pienet tulot, ulosotossa tai velkajärjestelyssä olevaa velkaa, pieni taloudellinen liikkumavara tai elämäntilanne, jossa ennakkoimaton asiakasmaksu vaarantaa päivittäisen toimeentulon. Ensisijaisesti asiakkaalle tulee ilmoittaa mahdollisuudesta hakea perustoimeentulotukea Kelasta, koska terveydenhuollon tasasuuruiset maksut voidaan ottaa huomioon menoina perustoimeentulotukioikeuden arvioinnissa. Asiakkaalle tulee myös tarjota mahdollisuus ottaa yhteys laskutukseen eräpäivän siirtämiseksi tai maksusuunnitelmasta sopimiseksi, kun maksuvaikeudet arvioidaan tilapäisiksi. Tätä käytäntöä sovelletaan jo nykyään.

Päätökset maksun alentamisesta tai perimättä jättämisestä tehdään asiakasmaksukäsikirjassa jo ilmoitettujen periaatteiden mukaisesti. Harkinta tehdään hakemuksen perusteella ja se perustuu riittäviin tietoihin tuloista, menoista ja muista taloudellisista olosuhteista, ja periaatteet ovat sovellettavissa myös terveydenhuollon tasamaksuihin. Käsikirjaa päivitetään siten, että siinä kuvataan selkeästi soveltamisala, hakumenettely, ensisijaisuus perustoimeentulotukeen ja maksujärjestelyihin nähden sekä kokonaisarvioinnissa käytettävät kriteerit.

Mahdollisuus terveydenhuollon tasasuuruisten maksujen alentamiseen vahvistaa asiakkaan suojaa haavoittuvassa taloustilanteessa ja tukee palvelustrategian tavoitetta, jonka mukaan taloudelliset syyt eivät saa estää tarvittaviin sosiaali- ja terveyspalveluihin pääsyä. Menettely voi vähentää riskiä sille, että asiakkaat lykkäävät hoitoa tai luopuvat siitä maksujen vuoksi, ja samalla se voi osaltaan selkeyttää ja yhtenäistää neuvonnan ja ohjauksen käytäntöjä.

Taloudelliset vaikutukset riippuvat hakemusten määrästä sekä siitä, missä määrin maksuja alennetaan tai jätetään perimättä. Koska harkinnan ehdotetaan olevan yksilöllistä ja toissijaista perustoimeentulotukeen ja maksujärjestelyihin nähden, arvioidaan vaikutukset tässä vaiheessa vähäisiksi. Toteutumista seurataan saapuneiden hakemusten, tehtyjen päätösten, perimättä jätettyjen tai alennettujen summien sekä maksuysikön työkuormitukseen kohdistuvan vaikutuksen perusteella. Niillä hyvinvointialueilla, joilla on mahdollista hakea tasasuuruisten asiakasmaksujen alentamista, kyse on ollut keskimäärin n. 25 hakemuksesta/ 10 000 asukasta, mikä merkitsisi Pohjanmaan osalta n. 450 hakemusta / vuosi.

Maksuysikkö käsittelee nykyään vuosittain noin 350 asiaa, jotka liittyvät sosiaalihuollon maksujen alentamiseen, palvelusetelin arvon korottamiseen tai maksuja koskeviin huomautuksiin. Jos mahdollisuutta hakea maksun alentamista tai perimättä jättämistä laajennetaan terveydenhuollon tasasuuruisiin maksuihin, voidaan tehtävä arvion mukaan hoitaa nykytilanteessa olemassa olevin henkilöstöresurssein, joille voidaan siirtää oikeus hoitaa myös tämä tehtävä, mutta tilannetta tulee seurata.

Sektorijohtaja lapset, nuoret ja perheet Sjöström Pia-Maria

ehdottaa, että aluehallitus päättää, että terveydenhuollon tasasuuruisia asiakasmaksuja voidaan erityistapauksissa alentaa tai jättää perimättä, jos maksun periminen vaarantaa asiakkaan tai perheen toimeentulon tai asiakkaan lakisääteisen elatusvelvollisuuden toteuttamisen, tai jos siihen on erityisiä syitä hoidollisesta näkökulmasta. Asiakas tulee

ohjata ensisijaisesti hakemaan perustoimeentulotukea tai sopimaan maksujärjestelystä siltä osin kuin se on tarkoituksenmukaista. Alentaminen tai perimättä jättäminen ei koske käyttämättä jätetystä käyntiajasta tai todistuksista perittäviä maksuja. Periaatteet sisällytetään asiakasmaksukäsikirjaan vuoden 2027 päivityksen yhteydessä ja ne tulevat voimaan 1.1.2027.

Päätös:

Liitteet

Jakelu